

Dubbio e fede

Un convegno di filosofia a Wroclaw

Kétség és hit

Filozófiai konferencia Wroclawban

Si è svolto nei giorni 27 e 28 maggio 2006 all'Università di Wroclaw, Istituto di Filologia Romanza, il Convegno "Il dubbio e la fede. Ortodossia, eresia e miscredenza da Francesco Petrarca a Giordano Bruno", promosso dal Dipartimento di Italianistica della stessa Università, col contributo del Ministero Affari Esteri della Repubblica Italiana.

Come da programma, il Convegno si è articolato in tre diverse sessioni, la prima ha compreso le relazioni su Petrarca, con le quali è stato introdotto il tema proposto; la seconda ha riguardato altri autori e situazioni storico-culturali attinenti all'epoca presa in esame; la terza infine ha avuto un taglio più filosofico.

I lavori si sono iniziati dopo il saluto del Preside della Facoltà, Prof.ssa Krystyna Gabryjelska, la quale si è dichiarata lieta di ospitare il convegno e ha dato il benvenuto agli studiosi venuti da un paese vicino alla Polonia sul piano delle affinità culturali, ma ancora distante in termini geografici. E' poi intervenuta la Prof.ssa Justyna Lukaszewicz, direttore del Dipartimento di Italianistica, la quale, accogliendo a sua volta gli ospiti, si è compiaciuta dell'iniziativa riferendone il merito agli organizzatori Ludovico Fulci e Davide Artico per i quali ha avuto espressioni di lode e di positivo apprezzamento.

Ha quindi preso la parola il dr. Fulci, lettore Mae all'università di Wroclaw, il quale ha letto il messaggio inviato per l'occasione dall'Ambasciatore d'Italia Anna Blefari Melazzi.

Nel suo messaggio l'Ambasciatore ha detto esserle "particolarmente grato inviare il suo saluto e augurio di buon lavoro" e ha ricordato, fra l'altro, come L'Italia e la Polonia siano Paesi i cui "spazi culturali sono stati attraversati negli ultimi secoli da aspirazioni, ideali, valori e problemi sempre più simili tra loro, anche in virtù della comune identità religiosa. In tal senso, dubbio e fede, nella più ampia accezione dei termini, sono estremi di un pensiero che si è rivelato fecondo per i popoli europei e che ha trovato in Polonia e in Italia alcune delle sue espressioni più alte, in campo teologico, artistico e letterario."

Tutte le relazioni hanno dato adito a un ampio dibattito.

Il pubblico presente, costituito da studiosi e da studenti ha seguito con particolare interesse le relazioni di Béla Hoffmann e di Luigi Tassoni. Nel pomeriggio, alla ripresa dei lavori, si sono avute le relazioni di Antonio Sciacovelli, Wieslaw Suder e Maurizio Mazzini.

Fra le relazioni di domenica mattina sono apparse particolarmente stimolanti le comunicazioni di Davide Artico e Danilo Facca.

Circa i temi svolti da ciascun relatore, va detto che la prima relazione di Mauro Anastasi su Petrarca e la polemica con gli aristotelici veneti è apparsa contraddistinta dall'ampiezza del

A Wroclaw Egyetem Nyelvészeti Intézetében konferenciát rendeztek 2006. május 27-28-án A kétség és a hit. Ortodox eszmék, eretnkség, és hitetelenség Francesco Petrarcatól Giordano Brunóig címmel. A rendezvényt az egyetem Italianisztika Tanszéke szervezte az Olasz Külügyminisztérium támogatásával.

A konferencia programja alapján, a munka különböző szekciókban zajlott. Az elsőben Petrarcáról szóló előadások hangzottak el, melyek bevezették az egész konferencia tematikáját; a második szekció a többi érintett szerzőt és a vizsgálat alá vont korra jellemző történelmi- kulturális eseményeket tárgyalta, végezetül a harmadik szekció munkája leginkább filozofikus jellegű volt.

A konferenciát a Nyelvészeti Tanszék vezetője, Krystyna Gabryjelska üdvözlő beszéde nyitotta meg, melyben a professzor asszony, kifejezte örömét afelett, hogy számos tudós és kutató jött el a Lengyelországhoz elsősorban kulturális szempontból nagyon közeli, de földrajzilag igen távoli Olaszországból.

Ezt követően Justyna Lukaszewicz professzor asszony az Italianisztikai részleg igazgatója szólalt fel. Ő is üdvözlöve a vendégeket, és magát a kezdeményezést. Elmondta, hogy elsősorban a szervezők, Lodovico Fulci és Davide Artico érdeme mindez, ezért dicséret és elismerés illeti őket.

Ezt követően dr. Fulci következett, a Wroclaw Egyetem nyelvi lektora. Ő olvasta fel Olaszország varsói nagykövetének, Anna Blefari Melazzi asszonynak a konferencia résztvevőikhez intézett levelét. Üzenetében a nagykövet asszony kifejezte, hogy különösen boldog, amiért neki adatik meg a lehetőség, hogy köszöntse a rendezvényt, és eredményes munkát kívánjon a résztvevőknek. Arra is emlékeztetett, hogy Olaszország és Lengyelország két olyan nemzet, melyeknek az utóbbi évszázadokra jellemző kulturális törekvései, ideáljai, értékei és problémái egyre inkább hasonlóak voltak, a közös vallási identitásnak köszönhetően. Ebben az értelemben kétség és hit a szavak legtagább értelmezése szerint nem más, mint egyazon gondolat két szélső pólusa. Ez a gondolat megtermékenyítette az európai népek mentalitását, Lengyelországban és Olaszországban is a legmagasabb szinten fejeződött ki mind a teológia, mind a képzőművészetek és az irodalom területén.

Minden előadást részletes vita követett. A tudósokból és egyetemistákból álló közönség nagy érdeklődéssel hallgatta Hoffmann Béla és Luigi Tassoni előadásait. Délután, amikor újra kezdődött a munka, Antonio Sciacovelli, Wieslaw Suder és Maurizio Mazzini tartotta meg előadását.

A második napon, vasárnap délelőtt kifejezetten izgalmas volt Davide Artico és Danilo Facca előadásait hallgatni.

Ha az egyes előadók által tárgyalt szűkebb témákat tekintjük, kiűnt a többi közül Mauro Anastasi referátuma Petrarcáról és a költő vitájáról a venetói arisztotelészi eszméket valló kortársaival. A témát

tema e da un taglio storico-culturale ricco di riferimenti. Béla Hoffmann ha presentato il Secretum di Petrarca in una prospettiva d'analisi giocata sui valori dell'io, e tenendo a distinguere il dialogo petrarchesco da quello platonico. Luigi Tassoni, con la sua consueta capacità comunicativa, ha convinto molti, se non tutti, dell'opportunità di rimuovere alcuni vecchi giudizi sull'opera di Petrarca, individuando nel testo del De vita solitaria, dubbi e tensioni tipiche tanto dell'uomo "indaffarato" quanto dell'uomo contemplativo, mostrando come in Petrarca fossero presenti tutt'e due le nature.

Antonio Sciacovelli ha mostrato come la grazia femminile si presenti nei personaggi che popolano il Decameron secondo diverse tipologie, che comprendono le dame dalle più austere virtù come anche le giovani più disinibite, anch'esse dotate di grazia. All'atmosfera del Decameron si è richiamato anche il prof. Wieslaw Suder dell'Università di Wroclaw, che ha riproposto il tema della peste, per come esso appariva in Lucrezio e Livio, per i quali il morbo aveva già le caratteristiche inquietanti con cui sarà poi descritto dai moderni.

Molto ben giocata sul filo di un rimando del dubbio alla fede e della fede al dubbio è apparsa la relazione di Maurizio Mazzini su Michel de Montaigne.

Documentatissima è apparsa la relazione di Davide Artico che ha avuto come oggetto la Riforma, apparentemente mancata, in realtà inibita, nell'Italia del XVI secolo. Su un tema legato alle specificità di una storia locale che interessa la Polonia si è soffermato Danilo Facca, dando alla sua esposizione un respiro veramente ampio per i riferimenti storico-culturali. A Francesco

Petrarca in quanto possibile antesignano di una filosofia linguistica era rivolta la relazione di Gaetano La Civita di cui ha dato lettura Ludovico Fulci.

Alla conclusione è parso che aristotelismo e platonismo siano stati i due atteggiamenti speculativi che nell'arco di tempo esaminato hanno dominato la prospettiva filosofica dell'epoca che da Petrarca va a Bruno.

Ad allietare le pause caffè si sono rivelate utili le confezioni offerte per l'occasione dalla Ferrero.

Ludovico Fulci

A conference titled "Doubt and Faith: Orthodoxy, Heresy and Nonbelief from Petrarch to Giordano Bruno" was held at the University of Wroclaw from 27 to 28 May. The conference — organized by the university's Italian Studies Department with support from the Italian Foreign Ministry — provided a rare opportunity to explore the history and culture of that epoch, with a focus on its philosophical perspectives.

az előadó átfogó jelleggel tárgyalta, és hivatkozásokban gazdag módon említett történeti-kulturális eseményeket és adatokat. Hoffmann Béla Petrarca Secretum című művét tárgyalta, elemezve az ego-ból levezethető értékeket, szándékoltan különbséget téve a petrarcai és a platonai dialógusok között. Luigi Tassoni professzor a tőle megszokott kiváló előadókészséggel sokakat, talán mindenkit meggyőzött arról, hogy helyes lenne feladni Petrarca művével kapcsolatban bizonyos régi előítéleteket. A De vita solitaria című művében ugyanis egyformán fellelhetők úgy a dolgozó, mint a gondolkodó, meditáló ember kétségei és feszültségei. Ez is mutatja, hogy Petrarca személyiségében is ott van a hit és a kétség kettőssége.

Antonio Sciacovelli azt mutatta be előadásában, hogy a női kecsesség és báj, annak legkülönbébb formájában, hogyan jelenik meg a Decameront benépesítő szereplőkben, melyek között ugyanúgy ott vannak a kifogástalan erényű dámák, mint a gátlástalan fiatal lányok is, de mindegyikben megtalálható a női grácia. A Wroclawi Egyetem oktatója, Wieslaw Suder a pestis témáját vette elő oly módon, ahogy az Lucretius és Livius műveiben jelenik meg. A modernebb időkben leírtakhoz hasonlóan már ő is meglehetősen aggasztónak látta a betegséget.

Nagyon jól közelítette meg Maurizio Mazzini Michel de Montaigne-ről tartott előadása azt a kérdést, hogyan lesz a kétségből hit, vagy hitből kétség.

Davide Artico reformról szóló értekezése rendkívül dokumentáltan mutatta be azt, hogyan valósultak meg a XVI. századi Olaszországban azok a reformok, melyekről látszólag úgy tűnt, hogy be sem következtek. Danilo Facca nagylélegzetű előadásában a történeti-kulturális utalások széles körét érintve időzött el egy olyan helyi vonatkozású témánál is, mely éppen Lengyelországhoz kötődik. A nyelvészeti filozófia lehetséges úttörőjének tartott Francesco Petrarcaról szolt Gaetano La Civita előadása, melyet Ludovico Fulci olvasott fel.

Végkövetkeztetésként azt lehet megállapítani, hogy az arisztotelizmus és a platonizmus az a két elméleti felfogás, mely jellemzi és uralja a vizsgált kor filozófiai eredményeit, és amely elvezet minket Petrarcától Brunóig.

A konferencia kávészüneteiben a Ferrero által az alkalomra felajánlott termékek kényeztették a résztvevőket.

Ludovico Fulci